

De Bossche Reus

Gerrit Schulte in het kampioensjaar 1948

Peet Kappen*

Vanuit sportief oogpunt is 1948 ongetwijfeld het meest feestelijke jaar in de geschiedenis van Den Bosch. Op 13 juni van dat jaar had de stad namelijk twee kampioenschappen te vieren. Voetbalclub BVV was in Haarlem tegen EDO landskampioen geworden en wielrenner Gerrit Schulte behaalde in Valkenburg het kampioenschap van Nederland op de weg. In de succesvolle jaren van BVV in de jaren veertig was dit kampioenschap het absolute hoogtepunt. Het grootste succes voor Schulte was echter het wereldkampioenschap op de baan in augustus 1948. In de finale versloeg hij de legendarische Fausto Coppi. In dit artikel gaat de auteur nader in op dit belangrijke jaar in de loopbaan van de bekende Bossche wielrenner.

Publiciteitsfoto van Gerrit Schulte, ca. 1956. (Collectie Jo Nederkoorn, Vinkel)

Gerrit Schulte – hij groeide uit tot een van de meest beroemde Bosschenaren van Nederland – kwam van origine uit Amsterdam. Als slagersknechtje op de vrachtfiets bleek snel zijn uitzonderlijk talent. Die aanleg gekoppeld aan een ijzeren discipline zouden de luidruchtige Schulte een grote sportcarrière brengen. In 1937 vertrok Schulte, pas beroepsrenner, naar Den Bosch. Voor het grootste deel werd deze beslissing door de liefde bepaald. Gerrit had verkering gekregen met Toos van der Kleij uit Den Bosch. Daarnaast telden ook praktische argumenten. De Brabantse hoofdstad was een prima uitvalsbasis voor de wedstrijden die vooral in de zuidelijke provincies en in België werden verreden.

Le fou pédalant

Ondanks zijn enorme fysieke talenten maakte Schulte aanvankelijk maar weinig indruk bij de professionals. Hij smeedt vaak zo ongerijmd met zijn krachten dat de beroemde Franse journalist Gaston Benac hem 'le fou pédalant' ging noemen: *de fietsende gek*. Helemaal ongelijk had Benac niet. Schulte wist het krachtsverschil tussen hem en de anderen maar zelden in klinkende overwinningen om te zetten.

In 1938 vertrok Schulte naar de Tour de France. Hij won de derde etappe naar Nantes op een leeglopende band. Na acht dagen was zijn Tour voorbij. De hele onderneming had hem honderd gulden opge-

leverd. Een week later bracht een eenvoudig criterium in België al meer geld in het laatje. Een strategische beslissing voor de toekomst was snel gemaakt. Voortaan koos Schulte vooral koersen die financieel garanties boden. Voor de eer en de glorie bleek Gerrit minder gevoelig. In de Tour zouden ze hem nooit meer terugzien.

In het vooroorlogse Brabant was vooral het baanrennen populair. Schulte bleek voor dit onderdeel ongemeen veel aanleg te hebben. In 1940 won hij samen met Gerrit Boeijen uit Oss zijn eerste *Zesdaagse*. Vooral het onderdeel achtervolging lag hem. Tussen 1940 en 1951 werd hij negen maal Nederlands kampioen. Soms brak zijn onstuimige karakter hem nog op. Zo was hij zowat het hele seizoen 1941 geschorst. Na een meningsverschil met een baancommissaris in Antwerpen sloeg Schulte de official neer. *Nondeju*, vloekte hij, briesend van woede. Per brancard werd het jurylid afgevoerd.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd er volop gekoerst. Vooral op de baan ging het hele circus gewoon door. Het grote geld was in Duitsland te verdienen. Schulte richtte zijn pijlen steeds nadrukkelijker op de baansport. Dat hij zijn inkomen bij elkaar moest fietsen in het land van Hitler speelde geen enkele rol. Schulte was beroepsrenner en er moest brood op de plank komen. De oorlog was er voor de soldaten, het wielrennen was er voor hem.

Geen wereldkampioen

Na de bevrijding probeerde Schulte ook de draad van het wegrennen weer op te pikken. Hij werd nationaal kampioen in 1944, toen nog slechts een klein deel van het land bevrijd was. Eén grote wens bleef on vervuld; hij wilde dolgraag wereldkampioen worden. De regenboogtrui ontbrak prominent op zijn erelijst. Schulte had sterk het gevoel dat de oor-

Drama op de Cauberg tijdens het wereldkampioenschap op de weg in 1948. Gerrit Schulte lukt het wederom niet om wereldkampioen te worden. (Uit: Martin van Daal, 'Het wielerveven van Gerrit Schulte (Le fou pédalant)', 's-Gravenhage 1960)

log de vaart uit zijn carrière had gehaald. Nu hij de dertig gepasseerd was moest die ultieme overwinning er komen.

Zijn leeftijd begon soms in zijn nadeel te werken, hoewel er nog dagen zat waarop hij de hele wereld aan kon. Als hij zo'n dag nou eens kon treffen in dat jaarlijkse augustusweekend. In de grote ronden was Schulte niet geïnteresseerd. Maar de regenboogtrui – weg of baan, dat maakte eigenlijk niet uit – die moest in Den Bosch komen hangen. De wegwedstrijden om het wereldkampioenschap brachten hem die naoorlogse jaren niet de gewenste overwinning. 1946 en 1947 brachten geen regenboogtrui – naast de moordende concurrentie kamp- te Schulte nogal eens met domme pech. Maar in 1948 zou alles anders zijn. 1948 moest zijn jaar gaan worden. De wereldkampioenschappen, dat jaar georganiseerd in Nederland, zouden alle eerdere mondiale tegenslag moeten doen vergeten. Schulte was inmiddels 32; een leeftijd waarop coureurs op de top van hun mogelijkheden zijn. Toch begon de pers hardop aan de toekomst van de Bosc- sche Reus te twifelen. Was hij niet over zijn hoogtepunt heen? Had Schulte het wel in zich om wereldkampioen te worden? Het ging toch niet voor niets zo vaak mis op het allerlaatste moment? Kon hij wel voldoende met de druk omgaan? Ook bij Gerrit sloeg soms de vertwijfeling toe. Het enorme zelfvertrouwen dat hem zo vaak had gekenmerkt liet af en toe momenten van aarzeling toe. Maar het moest gewoon – 1948 zou zijn jaar worden. *Het wordt mijn laatste seizoen op de weg*, voorspelde hij nogal voorbarig aan een journalist.

C.L. van Oost dichtte in 1948 in 'Het Huisgezin':

Wereldkampioen!

*Gerrit, Gerrit, wat gaf jij hem / Daar in Mokum van katoen
In de achtervolgingswedstrijd / Werd je wereldkampioen !*

*Jij die ondanks tegenslagen / Nimmer nog de moed verloor
Schoot de grote Coppi in de / Eindspurt zeven meter voor*

*Gerrit, je hebt de beloning / Voor je trainen en gesjouw
En wij hebben de voldoening / Heel 't land is trots op jou !*

Voorpagina van het zuidelijke sportblad 'De Sportwereld' van 14 juni 1948, de dag na het nationaal kampioenschap van B.V.V. en van Gerrit Schulte. (Collectie Henk Smeets, Vught)

Op 13 juni – de dag dat B.V.V. landskampioen werd – werd Blonde Gerrit nationaal kampioen op de weg. Het bleek geen opmaat naar een glorieus wk in Valkenburg waar de Belg Briek Schotte wereldkampioen werd. Volledig gedesilluseerd was Gerrit afgestapt. Hij had de slag compleet gemist, ondanks de grote schare meegereisde Bossche supporters die hem de Cauberg op hadden willen schreeuwen. Alle hoop was nu op de baanwedstrijden gevestigd. De achtervolging – dat was zijn onderdeel. Daar moest het gaan gebeuren. Er was maar één probleem. Fausto Coppi deed ook mee.

Schulte verslaat Coppi

De baanwedstrijden vonden plaats in het Olympisch Stadion en begonnen op maandag 23 augustus. In de series overdag klopte Schulte eenvoudig de Luxemburger Kemp en de Deen Nielsen. In de halve finale stond Hugo Koblet tegen hem in de baan. Ook deze horde werd – zij het met moeite – genomen. In de andere halve finale won Fausto Coppi van zijn landgenoot Bevilacqua.

Op woensdag 25 augustus vond de finale plaats. De opdracht voor Schulte leek eenvoudig en onmogelijk tegelijk; hij moest in een rechtstreeks duel Coppi verslaan. De Italiaanse *campionissimo* had op de achtervolging in zijn hele loopbaan nog geen nederlaag van betekenis geleden.

Maar de omstandigheden waren die avond anders dan de dagen ervoor. Het was guur en winderig in het Olympisch stadion, waar zo'n zeventienduizend wielervanhebbers waren gekomen om het titanengevecht van dichtbij te gaan volgen. De wind zou in het voordeel zijn van de Nederlander, meenden de kenners. Hoe vaak had Schulte niet getraind in die winderige Nederlandse polders? Nou dan!

Schulte zou hartstochtelijk aangemoedigd gaan worden, zoveel was zeker. Hij had zich uitstekend geprepareerd – zijn verzet zorgvuldig gekozen. Van Koblet had hij ultramodern materiaal kunnen lenen. In dat opzicht kon het niet mis, mooier spul was er eenvoudigweg niet. Nu moest het moreel nog een laatste adrenalinestoot krijgen. Schultes vaste verzorger Leon Sonnet wist hoe hij Gerrit – type ruwe bolster, blanke pit – kon motiveren. Hij bracht Schultes zoontje Gerrie vlak voordat de race begon bij zijn vader in de kleedkamer.

Toen nam Gerrit zijn jonge zoontje op de knie, zoals hij dat thuis ook altijd deed. En de kleine Gerrie liet er niet veel tijd over gaan. Hij vleide zijn blonde krullenbol tegen pappie's brede borst en keek hem met vragende kinderogen aan.

"Wat is er jungske?" vroeg Gerrit de Grote.

"Pap, winde-gij voor mij een regenboogtrui?"

Als bij toverslag werd Gerrit de Grote klein. Hij was geroerd, beet op zijn lip en er kwam een traan in het oog. En terwijl hij zich niet meer goed kon houden, drukte hij kleine Gerrie van zijn knie weg.

"Dat zal pappie doen. Maar nu moete gaan, naar mamma. Ik win voor jou de .. de .. die trui!"

Onder een daverend gejuich reed hij enkele minuten later de piste op. Het startschot viel. Geheel volgens plan vertrok Schulte als een bliksemschicht. De eerste ronde ging in 39,6 seconden, de eerste kilometer in 1 minuut en 15,6 seconden. We volgen het verslag van de Vlaamse journalist Jos van Landeghem die namens de *Gazet van Antwerpen* de wedstrijd bekeek:

Op de tribunes, op de volksplaatsen, op het middenplein, overal was men recht gesprongen en volgde men met gerekte halzen de tweestrijd, waarin de Italiaan het scheen te zullen halen. Na acht ronden lag Fausto zestien meter voorop. Maar toen was Schulte geheel herzet,

begon aan zijn tweede adem en werkte in een formidabele negende ronde de achterstand [weg], waarin hij alles gaf om nog juist te winnen.

Daar waren zij dan over de meet gevlogen. De hoofden van de twee atleten zakten weg, want zij hadden hun laatste krachten opgebruikt. Terwijl Schulte de helm met een brede zwaai afnam en uitbolde, rende Coppi, bleek als nooit, de tunnel binnen. Schulte was wereldkampioen na een boeiende kamp, besloten met een adembenemende laatste ronde. Italië had een onvoorziene en onverwachte aframmeling gekregen. Uren later stonden de aanwezige Italianen nog met het hoofd in de handen en beweerden zij, nog niet te kunnen geloven wat zij hadden gezien.

Maar het was echt waar. Schulte had Coppi verslagen met een halve seconde verschil. Een verschil van twee meter. Gerrit werd gek van vreugde. Supporters kwamen de baan op en namen de wereldkampioen op de schouders. Achille Joinard, de voorzitter van de UCI, trok de Bosschenaar de zo lang verwachte regenboogtrui over de brede schouders. Een oorverdovend lawaai steeg van de tribunes op toen Schulte juichend zijn ereronde reed. Halverwege duwde iemand hem een microfoon in de handen. Schulte kon niet veel meer uitbrengen dan: *Beste mensen, ik kan niet zeggen hoe gelukkig ik ben. Ik heb nu kunnen bewijzen dat ik wat kan!*

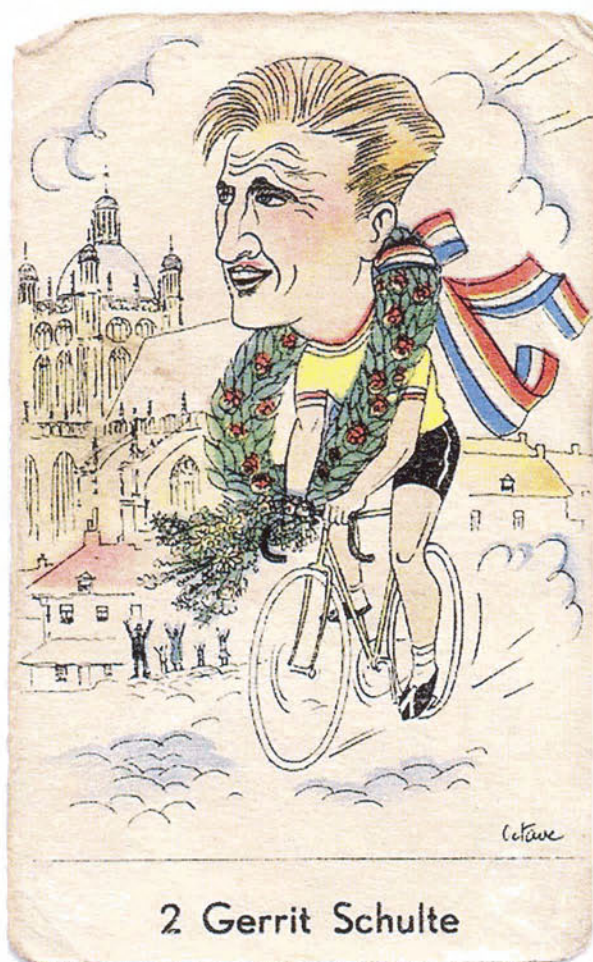
De volgende dag waren de kranten lovend. Het nieuws over de crisis in Berlijn, de op handen zijnde abdicatie van koningin Wilhelmina en de problemen rondom het conflict in Nederlands-Indië werd even wat minder belangrijk. Hoewel sportnieuws zelden de voorpagina haalde, stond de foto van Gerrit in zijn regenboogtrui nu prominent op de voorkant van veel dagbladen.

Waardering in Den Bosch

De triomf van Schulte genereerde ook in Den Bosch groot enthousiasme. De volgende dag al werd een huldiging in zijn woonplaats georganiseerd. 's Avonds om acht uur arriveerde een trotse Schulte op het station van Den Bosch. Op het bordes stond Gerrit oog in oog met een enthousiaste menigte. *Lang zal hij leven*, ingezet door de Koninklijke Harmonie, werd uit vele Bossche kelen meegezongen. In een open landauer, volgestouwd met bloemstukken, werden Schulte en zijn familie naar het stadhuis gereden. De renners van de Bossche wielclub escorteerden de wereldkampioen.

De succesjaren van BVV eind jaren veertig zorgden voor veel intochten en huldigingen in de stad. Foto van een rondgang van de BVV-spelers over de Markt naar aanleiding van het afdelingskampioenschap op 29 maart 1948. (Stadsarchief, collectie Het Zuiden)

Kauwgomplaatje met 'de Bossche Reus' voor de Sint-Jan (1950).
(Collectie Peet Kappen, Nuland)

Wethouder Cuyten – de burgemeester was afwezig – sprak lovende woorden en hing Schulte een lauwerkrans om het hoofd. Na afloop van de huldiging op het stadhuis maakte Schulte nog een rondrit door de stad.

Ondanks het feit dat Gerrit Schulte nog tot zijn vierenvertigste jaar beroepsrenner was, bleef het bij deze ene wereldtitel. Noch op de weg, noch op de baan wist de Bossche Reus zijn prestatie van die augustusavond in 1948 te evenaren. Enkele keren was hij wel heel dichtbij. In 1949 was hij bij de wegwedstrijd misschien wel de allersterkste. Doping – tijdens de finale ingenomen – zorgde voor een complete inzinking tijdens de laatste kilometers. Het leverde een vijfde plaats op. In 1956 haalde Schulte nog brons bij de wegwedstrijd, een formidabele prestatie voor de inmiddels veertig jaar oude Bosschenaar. Op 25 maart 1960 nam Schulte afscheid als beroepsrenner. Tijdens een speciaal voor hem georganiseerd wielergala in het Antwerpse

sportpaleis, fietste Gerrit geëmotioneerd zijn laatste rondjes. Hij kreeg de erepenning van de stad Den Bosch en werd benoemd tot ridder in de orde van Oranje Nassau.

Vanaf september 1951 baatte Schulte café-restaurant *de Vliert* uit, gelegen bij het Bossche stadion. Zijn vrije tijd bracht hij door met zijn andere passies: jagen, duiven melken en vissen. Het wielrennen volgde hij nog wel, maar het was zijn wereld niet meer. Bij interviews liet hij regelmatig zijn afkeuring blijken over de ontwikkelingen in de wielersport. Meer dan eens werden het *vroeger-was-alles-beter* verhalen. Een korte loopbaan als ploegleider was op niets uitgelopen.

Op 26 februari 1992 overleed Schulte werkend in zijn tuin aan een hartstilstand. De Bossche Reus was niet meer. Toch is de naam van Gerrit Schulte niet helemaal uit de herinneringen verdwenen. Jaarlijks wordt de prestigieuze *Gerrit Schulte trofee* in Den Bosch uitgereikt aan de beste Nederlandse wielrenner. Ook besloot de gemeente 's-Hertogenbosch enkele jaren geleden een straat in een nieuwbouwwijk in Rosmalen naar de grote Bossche kampioen te noemen.

Wat mager, voor een sportman die zo'n grote betekenis voor de wielersport en de stad 's-Hertogenbosch heeft gehad.

* Peet Kappen is redacteur van het nieuwe wielertijdschrift *Helden*. Dit artikel is een bewerking van een bijdrage van hem in het nulnummer (zijn contactadres: Heiweg 23, 5391 EA Nuland).

Gebruikte literatuur

- F. Barend en H. van Dorp, 'Wielrenners in de Oorlog', in: bijlage van weekblad *Vrij Nederland*, 19 mei 1979
- J. Brouwers, e.a. (red.), *Brabantse biografieën. Levensbeschrijvingen van bekende en onbekende Noord-Brabanders* dl. 6 (Den Bosch 2003) p. 130
- M. van Daal, *Het wieleren van Gerrit Schulte (Le fou pédalant)*, ('s-Gravenhage 1960)
- W. van Eyle, *Nederlandse renners in de Tour de France* (Baarn 1983)
- P. Kappen, 'De dag dat grote Gerrit klein werd', in: *HELDEN. Wielersport in Brabant*, nummer 0, voorjaar 2006
- M. Kooijmans, 'Gerardus Bernardus Maria Schulte', in: *Biografisch Woordenboek van Nederland* dl. 5 (Den Haag 2001) p. 465-468
- M. Ros, *Gerrit Schulte. Zesdaagsenkoning en wielerelegende* (Hilversum 1987)
- Diverse dagbladartikelen uit *De Gelderlander*, *De Noordooster* en het *Brabants Dagblad* met voorgangers

Noot

- 1 Uit: M. van Daal, *Het wieleren van Gerrit Schulte* ('s-Gravenhage 1960).